

Kovács Mihai

Gyalui Dénes argyasi püspök, erdélyi segédpüspök és éneklőkanonok pályafutása

Írásom elsődleges célja Gyalui Dénes életrajzának és pályafutásának rekonstruálása. Gyalui Dénes a 15. század végén és a 16. század első felében tevékenykedett, az erdélyi egyházmegegyében több jelentős tisztséget töltött be. Karrierje, amely a gyalui plébániától az erdélyi segédpüspökségig és éneklőkanonokságig vezetett, igen jól dokumentált, ennek köszönhetően fény derülhet néhány erdélyi egyházi tisztség betöltésének módjára. Kanonoki kinevezése különösen érdekes, mivel az ezzel kapcsolatos források rámutatnak a kanonoki stallumok betöltésének rendes folyamatára, és lehetővé teszik a kegyúri jog gyakorlati érvényesülésének megfigyelését. Az alábbi sorok további célja az erdélyi káptalan és az argyasi püspökség archontológiájának pontosítása.

A korábbi szakirodalom már megállapította azt, hogy az előkelő származás előnyt jelentett, de korántsem volt kötelező a kanonoki állások betöltésében.¹ Jelen írásomban egy esettanulmány segítségével szeretnék rávilágítani a kanonokok társadalmi háttere és a káptalan belső hierarchiája közötti esetleges összefüggésre, másképpen fogalmazva: hogyan viszonyultak a kanonokok kevésbé előkelő származású társaikhoz?

Gyalui Dénes életrajza egyben a reformáció előtti időszak papságának vallásos életére vonatkozó esettanulmány. Sokáig a reformáció egyik okának tekintették a papság életmódjának elvilágiasodását.² Ezt a tételt már többen megcáfolták,³ az alábbi sorok további érvként szolgálnak egy ilyen pontatlan általánosítás kerülésére. Természetesen egyetlen eset tanulmányozása nem vezethet végérvényes következtetésekhez, eredményeimet ki lehet egészíteni más hasonló kutatásokkal való összevetés révén.

Összesen hat okleveles forrás vonatkozik közvetlenül Gyalui Dénes életére és pályafutására. Életének utolsó éveit egy elbeszélő forrás foglalja össze, a kortárs Gyöngyössi Gergely által írt *Vitae fratrum ordinis sancti Pauli primi eremiteae*. További információkkal szolgálnak

Kovács Mihai (1990) – doktorandus, Román Akadémia Felsőfokú Tanulmányi Iskolája (Școala de Studii Avansate a Academiei Române), Kvár, kovm2005@gmail.com

Jelen tanulmány enyhén módosított változata megjelent román nyelven: *Carierele ecleziastice a lui Dionysius de Gilău, paroh de Gilău și Florești la cumpăna secolelor XV și XVI. = Parohia în Transilvania medievală*. Sentiment religios, administrație și cultură în cadrul comunităților de coloniști germani. Red. Adinel Dincă. Cluj-N. 2018.

¹ Köblös József: *Az egyházi középréteg Mátyás és a Jagellók korában (A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan adattárával)*. Bp. 1994. 23–30; Fedeles Tamás: *A pécsi székeskáptalan személyi összetétele a késő középkorban (1354–1526)*. Pécs 2005. 87–112; Kristóf Ilona: *Egyházi középréteg a késő középkori Váradon (1440–1526)*. Pécs 2014. 31–44.

² Lásd Karácsonyi János: *Magyarország egyháztörténete főbb vonásaiban 970-től 1900-ig*. Harmadik kiadás. Veszprém 1929. 51–52; Zoványi János: *A reformáció Magyarországon 1565-ig*. Bp. 1921. 10.

³ Lásd pl. Mályusz Elemér: *Egyházi társadalom a középkori Magyarországon*. Bp. 1971. 185–209.

az erdélyi káptalan 1508 és 1521 között kiadott privilegiális okleveleinek méltóságosrai és egy közjegyzői oklevél tanúnévsora, amely minden bizonnyal őt említi.

Mind Gyalui Dénes neve, mind első szolgálati helyei azt sugallják, hogy származását tekintve a gyalui uradalomról származó püspöki jobbágy lehetett. Családjának egyetlen ismert tagja egy Antal nevű testvére, aki a 16. század harmadik évtizedében erdélyi kanonok volt.⁴ Szász eredetét⁵ megfelelő bizonyítékok híján sem bizonyítani, sem cáfolni nem lehet, ugyanis egy 1400. évi oklevél tanúsága szerint a nyelvismeret hiánya nem képezett akadályt a szászfenesi plébános kinevezésében.⁶ Nem rendelkezünk Gyalui Dénes egyetemlátogatására vonatkozó információkkal, úgy tűnik, hogy a gyulafehérvári káptalani iskolában tanulhatott, itt ismerhette meg első patrónusát, vingárti Geréb László erdélyi püspököt (1476–1501), akinek köszönhette a gyalui plébánia elnyerését.

Egy 1498. évi közjegyzői oklevél tanúnévsora említi Dénes gyalui plébánost, aki igen nagy valószínűséggel a későbbi segédpüspökkel azonos.⁷ 1508-ban már szászfenesi plébánosként említik, ekkor már a Szamos-parti mezőváros elhagyására készült, mivel kanonokságot szerzett az erdélyi káptalanban.⁸ Nem kizárt azonban, hogy még néhány évig élvezte a szászfenesi plébánia jövedelmeit.⁹ A gyalui és szászfenesi plébániák a Kolozs megyei püspöki uradalom, sőt az egész kolozsi főesperesség legjelentősebb egyházközségei közé tartoztak. A 14. századi pápai tizedjegyzékek már a *plebanus* címmel illetik a gyalui és fenesi papokat, tehát az itteni közösségek valamilyen egyházi kiváltságokkal rendelkeztek, földesuruk, az erdélyi püspök jóvoltából.¹⁰ Ezeket források híján nem lehet pontosan rekonstruálni, az egyetlen ezzel kapcsolatos információnk szerint a szászfenesiek a plébános prezentálásának jogával rendelkeztek, jelöltjüket az erdélyi püspök erősítette meg, aki egy személyben volt földesúr és egyházi előljáró. 1400 körül a pápai kúria előtt tárgyaltak egy, a szászfenesi plébánia elfoglalásával kapcsolatos pert. Ennek következtében, a római pápa bizonyos Jánosnak adta a plébániát, akiről az is kiderült, hogy a szászfenesiek bemutatták a püspöknek, aki meg is erősítette a javadalom birtokában.¹¹ 1455-ben jelenik meg először egy fenesi káplán, ez arra mutat, hogy az egyházközség anyagi helyzete legalább két pap eltartását tette lehetővé.¹² Őt évvel később a fenesi plébános a dékáni címet viselte.¹³

A kanonoki stallum megszerzésének folyamatát egy közjegyzői oklevélnek köszönhetően ismerjük. Gyalui Dénes megjelent a káptalan előtt, és bemutatott két oklevelet: az első szerint Leó, a stallum korábbi birtokosa Dénes javára lemondott a javadalomról, a második

⁴ Erdélyi Káptalan magánlevéltára (a továbbiakban EK mlt), IV. láda, 77. sz. = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Filmtár (a továbbiakban DF) 277772.

⁵ Gálfi Emőke: *Az erdélyi káptalan és hiteleshelyének kapcsolata a XVI. század elején*. Fons XVIII(2011). 1. sz. 8.

⁶ *Zsigmondkori oklevéltár* (a továbbiakban ZsOkl). II/1. Szerk. Mályusz Elemér. Bp. 1956. 340. sz.

⁷ DF 278731 – az adatot Hegyi Géza bocsátotta rendelkezésemre.

⁸ EK mlt, IV. láda, 10. sz. = DF 277708

⁹ A következő szászfenesi plébánosra vonatkozó adat 1522-ből származik (DL 82587 – az adatot Hegyi Géza bocsátotta rendelkezésemre).

¹⁰ *Monumenta vaticana historiam regni Hungariae illustrantia*. Series I. Tomus I. Szerk. Ipolyi Arnold et alii. Reprint kiadás. Bp. 2000. 119.

¹¹ ZsOkl II/1. 340. sz.

¹² *A kolozsmonostori konvent jegyzőkönyvei*. Szerk. Jakó Zsigmond. I–II. Bp. 1990. (a továbbiakban: KmJkv) I. 1185, 1189. sz.

¹³ KmJkv I. 1660. sz.

alapján pedig Perényi Imre nádor a szászfenesi plébánosnak adományozta a kanonokságot.¹⁴ Sajnos egyik oklevél sem maradt fenn, azonban más forrásokból tudjuk azt, hogy miért nevezhetett ki éppen a nádor egy erdélyi kanonokot. Ebben az időszakban az erdélyi püspök Imre nádor kiskorú fia, Perényi Ferenc (1508–1513) volt.¹⁵ A királyi kegyúri jog átadása a püspököknek már az előző évszázadban is megszokott dolog volt.¹⁶ Ebben az esetben a nádor tulajdonképpen fia nevében, minden bizonnyal királyi felhatalmazással, gyakorolta a kegyúri jogot. A jelenség nem volt mindennapi, de egyedülálló sem a vizsgált korszakban.¹⁷

Miután a káptalan tagjai megvizsgálták az oklevelek hitelességét, a jelölt Rákosi Menyhért vikárius előtt esküt tett arra, hogy engedelmes lesz püspökével szemben, és gondosan fogja kezelni a kanonoki javadalmához tartozó anyagi javakat, ezután a vikárius megerősítette a kanonoki méltóságban a birétum átadása által.¹⁸ A kanonokságba való bevezetést a jelen levő kanonokok végezték el, ennek szimbolikus cselekedete volt a stallumba való beültetés, amely a frissen befogadott kanonoktársnak hangot, más szóval szavazati jogot és prebendát, azaz kanonoki jövedelmet biztosított. A beiktatási szertartáson a vikáriuson kívül jelen volt további hat kanonok, a káptalan tagjainak körülbelül negyede: egy méltóságviselő: Budai Udalrik örkanonok, egy főesperes: Lázói János és négy mesterkanonok: Keresztúri Mihály, Ósi Jankafi Simon, Várad Mihály és Szeredahelyi Pál.¹⁹

A beiktatást követően a káptalan kiadott egy privilégiumot az újonnan beiktatott kanonok részére. Jelen esetben ennek a privilégiumnak csak a fogalmazványa maradt fenn. Ebben a dokumentumban a káptalan a kegyúri jog átruházásával magyarázza a szokatlan, nádortól származó prezentáció elfogadását, azzal érvelve, hogy a kegyúri jog már Szent István király kora óta érvényesült. A továbbiakban a káptalan tanúsítja, hogy pontosan végrehajtotta a nádor parancsát.²⁰ A beiktatási szertartás nagyjából követte a dunántúli káptalanokból ismert mintát, azzal a különbséggel, hogy Erdélyben nincs nyoma a káptalan előtt tett eskünek.²¹

A Köblös József által javasolt kategóriákat alkalmazva²² azt lehet mondani, hogy Gyalui Dénes területi kapcsolódás révén került be az erdélyi káptalanba: mivel püspöki birtokon lakott, a helyi plébános beajánlhatta a püspököknek, akinek támogatásával tanulhatott a káptalani iskolában, és ha a püspök vagy a káptalan valamely befolyásos tagja meggyőződött alkalmasságáról, javadalomhoz juttathatta.²³ Jelen esetben érdekes megfigyelni, hogy Perényi Imre nádor gyakorolta a kegyúri jogot, azonban Gyalui Dénes kinevezésének kezdeményezése nem tőle, hanem egy helyi javadalmastól, Leó kanonoktól származott.

Gyalui Dénes rövidesen elnyerte kanonoktársai bizalmát, akik négy egymás utáni évben, 1509 és 1512 között a dékáni tisztségbe választották.²⁴ Más magyarországi testületekkel

¹⁴ EK mlt, IV láda, 10. sz. = DF 277708

¹⁵ Lásd Bunyitay Vince: *A várad püspökség története alapításától a jelenkorig*. Nagyvárad 1883. 367; Engel Pál: *Középkori magyar genealógia*, CD-ROM, Perényi család, Terebesi ág.

¹⁶ Lásd EK mlt, III. láda, 40. sz. = DF 277564.

¹⁷ Vö. 1515: *Oklevéltár a magyar királyi kegyúri jog történetéhez*. Szerk. Fraknoi Vilmos. Bp. 1899. 90–92.

¹⁸ EK mlt, IV. láda, 10. sz. = DF 277708. Az eskü tartalmi kivonatához lásd DL 23075.

¹⁹ EK mlt, IV. láda, 10. sz. = DF 277708.

²⁰ EK mlt, IV. láda, 12. sz. = DF 277709.

²¹ Köblös: *i.m.*, 21–22.

²² Uo. 46–62.

²³ Uo. 48–49.

²⁴ 1509: DL 29315, DL 30520, DF 245670, DL 67252; 1510: DF 286613, DL 30527, DL 29614; 1511: DF 260848, 90986; 1512: DF 277725, DL 47015, DL 30998, DF 260874. Lásd még Gálfi: *i.m.* 19.

ellentétben, az erdélyi káptalanban a státútumok nem tiltották meg a dékán újraválasztását,²⁵ mégis a háromszori újraválasztás meglehetősen ritka volt, a 16. század első három évtizedében egyetlen erdélyi kanonok, Garduni Ferenc élvezhette ilyen mértékben társai bizalmát.²⁶ A Gyalui Dénes mandátumával kapcsolatos információk megerősítik a korábbi kutatás eredményeit, amelyek szerint az erdélyi dékánkanonokot Szent György ünnepén vagy ennek nyolcadájában választották.²⁷

Dékánként Gyalui Dénes nem volt jogilag a káptalan méltóságviselője, annak ellenére, hogy – olvasókanonok híján – az erdélyi káptalan privilegiális okleveleinek méltóságsorai a dékánkanonokot is megemlítették. A dékánkanonok jövedelme megközelítette egy méltóságviselőt, és messze túlszárnyalta egy mesterkanonokét.²⁸ Legfontosabb feladatai közé tartozott a káptalani birtokok igazgatása, a jövedelmek szétosztása és a káptalan képviselői a bíróságok előtt.²⁹

1512 októberében Gyalui Dénes már argyasi püspökként szerepel.³⁰ A 15. és 16. században a havasalföldi és moldvai latin püspökségek már nem működtek, birtokosaik általában valamelyik magyarországi főpap segédpüspökei voltak. Püspöki kinevezésétől fogva ő lett a még mindig kiskorú Perényi Ferenc püspök *in pontificalibus* vikáriusa és suffraganeusa, azaz segédpüspöke. Ebben a minőségben püspökét helyettesítette liturgikus feladatainak elvégzésében, bérmált, papokat szentelt, és plébániákat vizitált. Miután elnyerte a segédpüspöki címet, többé nem választották meg dékánnak, mivel mind a dékáni, mind a segédpüspöki feladatkör egy ember teljes munkaidejét igényelte.

Ha kanonoki kinevezésekor nem lehet bizonyítani Gyalui Dénes és a püspökség patrónusa közötti közvetlen kapcsolatot, 1512-ig az erdélyi dékánkanonok már bizonyosan a Perényiek bizalmi embere lett. Elődje, András, aki 1511-ben jelenik meg utoljára, és szintén erdélyi segédpüspökként tevékenykedett, Perényi Imre nádor segítségével nyerte el a zilahi plébániát.³¹

A következő évben Perényi Ferenc Váradra költözött, az erdélyi püspökséget pedig a korábbi királyi kincstartó és váci püspök, Várdai Ferenc (1513–1524) nyerte el. Úgy tűnik, hogy Gyalui Dénes az új püspök bizalmát is élvezte, minden bizonnyal neki köszönhette az 1517-ban szerzett éneklőkanonoki méltóságát.³² Az éneklőkanonok feladata volt a székesgyházi ének szépségéről és liturgikus helyességéről való gondoskodás, ugyanakkor

²⁵ Hegyi Géza: *Az erdélyi dékánkanonoki tisztség betöltése az Árpád- és az Anjou-korban.* = *Középkortörténeti tanulmányok 6. A VI. Medieviztikai PhD-konferencia (Szeged, 2009. június 4–5.) előadásai.* Szeged 2010. 66–67.

²⁶ Gálfi: *i.m.* 19.

²⁷ Hegyi: *i.m.* 64–65; Vekov Károly: *Végedi Imre tordai főesperes 1541. évi végrendelete.* = *Emlékkönyv Kiss András születésének nyolcvanadik évfordulójára.* Szerk. Pál-Antal Sándor et alii. Kvár 2003. 609. Gyalui Dénes elődjét a dékánkanonoki tisztségben utoljára 1508. november 26-án említik (DL 46879), őt magát pedig először 1509. május 28-án (DL 29315); Gyalui Dénes utolsó említése dékánkanonokként 1512. október 9-én kelt (DF 260274), utódjának első említése pedig 1513. augusztus 21-én (DF 277734).

²⁸ Gálfi: *i.m.* 10.

²⁹ Mályusz: *i.m.* 64–65.

³⁰ C. Tóth Norbert: *Magyarország későközépkori főpapi archontológiája. Érsekek, püspökök, illetve segédpüspökeik, vikáriusaik és jövedelemkezelőik az 1440-es évektől 1526-ig.* Győr 2017. 40; *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi sive summorum pontificum, s. R. e. cardinalium, ecclesiarum antistitum series, e documentis tabularii, praesertim Vaticani collecta, digesta, edita.* Szerk. Conradus Eubel. III. Monasterii 1923. 116.

³¹ DL 30987.

³² KmJkv II. 3641. sz.

rá hárult a káptalani iskola tanulóinak zenei nevelése. Általában ezeket a feladatokat egy helyettes látta el, aki a *succentor* címet viselte.³³ Eddig nem sikerült azonosítanom Gyalui Dénes succentorát, azonban ezen tisztség erdélyi létezését, más káptalanok által szolgáltatott analógiákon túl, számos helyi adat bizonyítja.³⁴ Gyalui Dénes továbbra is ellátta segédpüspöki feladatait,³⁵ és néhányszor részt vett az erdélyi káptalan hiteleshelyi munkájában.³⁶

A Gyalui Dénesről szóló következő információnk 1519-ből származik, ekkor a Szeremlyéni Ferenc préposttal konfliktusba kerülő kanonokok az ő házában gyűltek össze, és megállapodtak abban, hogy együtt fogják megvédeni érdekeiket előljárójukkal szemben.³⁷ Az eddigi kutatásból nem derült ki sem a konfliktus tárgya, sem kimenetele.

Az általa betöltött méltóságból kiindulva feltételezhetjük, hogy Gyalui Dénes anyagi helyzete felért egy módosabb köznemesével, azonban a konkrét, bevételeire és kiadásaira vonatkozó adatok igen szegényesek.³⁸ 1513-ban, egy káptalani jövedelemjegyzék töredéke szerint Gyalui Dénes mesterkanonoknak jutott Magyarsáros (Küküllői főesperesség) és Fehéregyház (Sebesi dékánóság) falvak tizedeinek egy része. Valószínűleg az 1510-es évek közepén Gyalui Dénes megvásárolt egy gyulafehérvári házat Homrogdi Miklóstól, az egykori hunyadi főesperestől, aki időközben elnyerte a váradi prépostságot.³⁹ A segédpüspök szomszédai Drági Tamás, Szent Péter és Pál oltárának igazgatója és a humanista Budai Udalrik örkanonok voltak.⁴⁰

1515-ben, Jakab tordai főesperes halálakor Várdai püspök lefoglalt 110 forintot ennek végrendeletéből. Emiatt a káptalan több tagja különböző utakon próbálta kifejezni elégedetlenségét a püspök tettével szemben. A Rómában élő Lázói János telegdi főesperes 1520-ban beperelte püspökét a pápai kúriánál.⁴¹ Pelei Tamás magánfeljegyzéseiben élesen bírálta a püspök pénzhéségét és a kanonokok gyávaságát.⁴² A per kapcsán kialakult konfliktus hatására Gyalui Dénes közjegyző előtt lemondott végrehajtói minőségéről,⁴³ és hamarosan visszavonult a tótfaludi pálos kolostorba.⁴⁴ 1521 márciusában még éneklőkanonokként és argyasi püspökként említették,⁴⁵ az éneklőkanonoki méltóság 1522 nyarán volt először üresedésben

³³ Mályusz: *i.m.* 62–64;

³⁴ Lásd pl. DL 36312, DF 277650, DL 30559, DL 29417, EK mlt, V. láda, 30. sz. – az adatokat Hegyi Géza bocsátotta rendelkezésemre.

³⁵ DL 29948.

³⁶ DL 29616, DL 29948. Vö. Gálfi: *i.m.* 23.

³⁷ DL 36360.

³⁸ Mályusz: *i.m.* 87.

³⁹ Homrogdi Miklós első említése váradi prépostként 1515-ből származik, Kristóf Ilona feltételezi, hogy Perényi Ferencsel együtt érkezett Váradra, tehát az ingatlan eladása 1513 után történhetett. Vö. Kristóf: *i.m.* 215.

⁴⁰ EK mlt, IV. láda, 77. sz. = DF 277772.

⁴¹ Bálint Lakatos: *The Papacy's Policy on Hungarian Court Personnel 1523–1526: The Case of Imre Kálnai's Appointment as Archdeacon and Royal Secretary = Infima aetas Pannonica. Studies in Late Medieval Hungarian History.* Szerk. Kovács E. Péter – Szovák Kornél. Bp. 2009. 167–168.

⁴² Űő: *Tamás Pelei's Glosses About the Personalities of the Transylvanian Chapter and Episcopal Court (c. 1515–1530) = Matthias and his legacy. Cultural and Political Encounters between East and West.* Szerk. Bárány Attila – Györkös Attila. Debrecen 2009. 360.

⁴³ DL 82554.

⁴⁴ Gregorius Gyöngyössy: *Vitae fratrum eremitarum ordinis Sancti Pauli primi eremita.* Kiad. Hervay Ferenc Levente. Bp. 1988. 180.

⁴⁵ DL 29645, DL 29984.

az eddig ismert források szerint.⁴⁶ Valamikor 1521 és 1525 között, Gyalui Dénes száz forintért eladta gyulafehérvári házát, hogy rendjén segíthesse. Vásárlója, Koppány Gergely, egyben Dénes utódja az éneklőkanonoki méltóságban. Az adásvételi szerződésből az is kiderül, hogy az új éneklőkanonok több ízben volt segítségére Dénesnek és testvérének, Antalnak, illetve a pálos rendnek.⁴⁷ Az idézett oklevél alapján úgy tűnik, hogy Gyalui Dénes a káptalanból való távozása után is megőrizte argyasi püspöki címét és jó kapcsolatait az egykori kanonoktársak egy részével.

1521 után, közelebről meg nem határozható időpontban, Gyalui Dénes átvette a székeklyházi (marosszentkirályi) pálos kolostor vezetését. Itteni rövid tevékenységét a romos állapotban levő épületek restaurálásával és példaadó imádságos lelkületével tette emlékeztessé. Gyöngyössy Gergely tanúsága szerint, Gyalui Dénes 1526-ban halt meg a székeklyházi kolostorban.⁴⁸

A fenti információk segítségével nagy vonalakban így rekonstruálható Gyalui Dénes egyházi pályafutása: 1498-ban gyalui plébános volt, 1508 előtt elnyerte a szászfenesi plébániát, 1508-ban erdélyi kanonok lett, 1512-től argyasi püspök, ezt a tisztségét a káptalanból való távozása után is megtartotta, elképzelhetően haláláig.⁴⁹ Az argyasi püspöki cím megszerzésével egy időben kapta meg valószínűleg az erdélyi segédpüspöki címet is.⁵⁰ 1517-től Gyalui Dénes erdélyi éneklőkanonok is lett, erről a méltóságról, kanonokságáról és segédpüspöki címéről 1521-ben vagy 1522 első felében mondott le.⁵¹

Gyalui Dénes kanonoki kinevezésének különlegessége abban áll, hogy a kegyúri jog birtokosa Perényi Imre nádor volt, a kinevezés kezdeményezése pedig a káptalanból indult. Az erdélyi kanonokok beiktatási szertartása nagyjából hasonlított a dunántúli káptalanokban használatoshoz, csupán a káptalan előtt tett eskü hiányzott.

Ez az esettanulmány is rávilágít arra, hogy a származás nem befolyásolta döntő módon sem a káptalanba való bejutást, sem a kanonoki testületben való érvényesülést. A jobbágyi származású Gyalui Dénest már kanonokságának második évében dékánkanonokká választották, sőt ezután még egymásután háromszor újraválasztották. Legalább egy kanonoktársa megbízta végrendeletének végrehajtásával, az erdélyi kanonokok pedig az ő házában gyülekeztek a prépostjukkal szembeni védekezési stratégia megbeszélésére.

Gyalui Dénes életútja ellentétben áll a 16. századi papság életmódjával kapcsolatban kialakult közfelfogással. Amikor nem tudta nyugodt lelkiismerettel végezni teendőit, lemondott tisztségeiről, jövedelmeiről és anyagi javairól, és belépett a pálos rendbe, ahol imádsággal és a rá bízott kolostor felvirágoztatásával töltötte életének utolsó éveit. Talán vallásos lelkülete és gazdasági érzéke nyerték meg számára az egymást követő erdélyi püspökök, a szászfenesi közösség, a gyulafehérvári kanonokok, a nádor és a pálos rend elöljáróinak bizalmát.

⁴⁶ DL 31035.

⁴⁷ EK mlt, IV. láda, 77. sz. = DF 277772.

⁴⁸ Gyöngyössy: *i.m.* 180.

⁴⁹ Karácsonyi János: *Az argyasi püspökség*. Bp. 1905. 6; C. Tóth: *i.m.* 40.

⁵⁰ C. Tóth: *i.m.* 65.

⁵¹ Vö. Gálf, *i.m.* 19.

The Career of Dionysius of Gyalu (Gilău), Bishop of Argyas (Argeş), Auxiliary Bishop of Transylvania and Precentor (Canonicus Cantor)

Keywords: Dionysius of Gyalu, parish priest, precentor, suffragan of the Transylvanian bishop

The main purpose of the paper is to present the biography of Dionysius Gyalui (+ 1526), parish priest of Gyalu (Gilău, Julmarkt) and Szászfenés (Floreşti, Fenesch), who became in a few decades precentor of the cathedral chapter and suffragan of the Transylvanian bishop. His biography sheds light on the steps which one had to take in order to become a canon in the Transylvanian chapter. Although Gyalui obtained his canonry from the palatine of Hungary, who held the right of patronage as tutor of his minor son, the bishop of Transylvania, it seems that the idea of making him a canon was formulated inside the chapter. Gyalui was one of the most important members of the cathedral chapter, despite being a man of humble origin, this fact proves that the origin of a canon didn't influence his relationship with his fellows. His career contradicts the spreaded stereotypes about clergy in the 16th century, in his last years Gyalui gave up his incomes and possessions to become a Pauline friar.